

Bu kitap sizlerin eline geçtiğinde, her yıl biri dünyanın farklı bir kentinde gerçekleşmek üzere toplam on etkinlik paketinden oluşan ANY projesinin son ayağının hazırlıkları New York'da tamamlanmak üzere olacak. İlerideki sayfalarda okuyacağınız kendi sunuş yazısında da belirttiği gibi, etkinliklerden "zaman"la ilişkin olan sekizincisi için Anadolu'dan daha uygun bir yer bulunamayacağını düşünen Suha Özkan'ın önerisi, öneriyi benimseyerek daha başlangıç aşamalarından itibaren konferans ve sergilerden oluşan etkinlik paketinin oluşturulmasında ve gerçekleşmesinde etkin görev alan Haluk Pamir'in emeği, Mimarlar Demeği 1927'nin düzenleyiciliği ve Tepe İnşaat'ın desteği ile, 14-17 Haziran 1998 tarihlerinde *Anytime*'a ev sahipliği yaptık. Bu evsahipliğine hazırlanırken, heyecanlıydık: Yayımlanan yazı ve projeleri ile tanıdığımız pek çok "ünlü" konuğumuz olacak ve yirminci yüzyılın kapanışına yakın, "zaman" konusunu tartışacaklardı; ama "herhangi bir zaman" olarak... Bunu *nasıl* yapacaklarını merak ediyorduk.

Konferans başladıktan sonra, oluşturulması aylar süren program akışı içinde sunuşlar birbirini izlerken, konferans gündemine ağırlıklı olarak giremeye de, bir başka soru geldi akıllara: *Neden? Dördüncü oturumun sonundaki tartışmada bir izleyici "Mimarlık kentle doğrudan bağlantılı bir meslek olduğu halde, bu toplantıda kentlerin veya yapıların sınırlarından hiç söz edilmemesi beni çok şaşırtıyor"* diyor, konferans katılımcılarından Jale Erzen ise, kendi sunuşunun başında, bir yandan "nesnel, keskin ve geleceğe" olarak değerlendirdiği *Anytime* projesinin "tasarım ve yapı dünyasını bütün potansiyel esinlere, düşüncelere ve olanaklara açarak, bu dünyayı tek bir zamandizinin denetiminden kurtarmayı, onu birçok zamanın, birçok geleceğin ve çok çeşitli geçmişlerin enerjisiyle canlandırma" hedefinden olumlu bir dille söz ederken, diğer yandan da ekliyordu:

Oysa güçsüzlerin dünyasına baktığımızda, orada gördüğümüz zorla veya isteyerek yok edilmiş belleğin, cehaletin, kaybolan sınırların, yönünü şaşırması arayışların ve sürgünün, aslında hiç de istenmeyen bir "herhangi" [*any*] yaratıp yaratmadığını merak ediyor insan. [...] Sormak isterim, öncü bir tasarım olarak Any grubu, kargaşanın çaresizlere zaten önermekte olduğunun dışında özgün ve beklenmedik çözümler ortaya koyabilmiş midir?

Sorusunun yanıtını konferans boyunca da aramış olmalı ki, konferansı değerlendiren mektubunda, konferans sırasında sözün daha ağızdan çıkarken biçim kaybetmesinden duyduğu rahatsızlığı dile getiriyor ve bu durumu "mimarlığın gayrimenkul, ağır, genellikle çirkin, saldırgan, tekrarlayan fizikselliğini yok sayma" çabası olarak değerlendiriyordu. Mektubunu yine bir soruyla bitiriyordu Erzen: Bu olgu artık yadsınamaz bir şekilde karşımıza dikilmiş olduğuna göre, bina etme etkinliğinin gidişatını eğer mimarlar gündemlerine alıp değiştirmeyeceklerse, kim değiştirecek?

Etkinliğin İstanbul'daki açılışından itibaren, önceden tahmin edilmesi güç bir boyutta ve yoğunlukta başlayan ve Türkiye'deki basın yayın organlarına da yansıyan tartışmaların odağında da aynı konu vardı. Doğan Kuban'ın *Yapı* dergisinin Temmuz 1998 sayısında yayımlanan ve tartışmalara neden olan yazısının, yazının ana vurgusunu da çok iyi anlatan başlığında "*Tüketim Ekonomisinin Mimarı Söylemcileri*"¹ olarak nitelediği Any grubu, neleri kendisine mesele ediyor; söylemleri, gündemleri ve tasarımları ile nasıl bir dünya öngörüyordu? Belki gerçekten de Derrida'nın Heidegger, Hegel ve Aristo'nun düşüncelerindeki zaman kavramlarını tartışırken ortaya koyduğu "*bir bakış açısından, zaman konusunu gündeme getirmek için hep çok geçtir*" düşüncesinden hareket eden Jameson'un sunuşunu bitirdiği noktadaydık:

Belki de bugünkü sorunlarımız artık zamansal değil; yani belki de artık derin zamana veya varoluşsal deneyimlere ait bir mesele kalmadı önmüzde. Belki de gün, artık özelliklerin ve çeşitliliğin, insan ve bina kalabalıklarının, kentssel izdihamın, beşeri ve toplumsal aşınıkların, istatistiksel egemenliğin ve salt sayısal olanın günüdür—ki bu durum da kendi anıtını gerektiriyor. Dolayısıyla belki de bu açıdan, zaman konusunu gündeme getirmek için çok geç oldu; belki de mekan sorununu gündeme getirmenin tam zamanı şimdi.

Daha önce bilmiyordum; Orhan Pamuk'un *Öteki Renkler* kitabından öğrendim. 1964 yılında *Le Monde* gazetesinde yayımlanan ve Türkiye'de de yankı bulmuş ünlü bir röportajında Jean-Paul Sartre, "bir Üçüncü Dünya ülkesinde açlıktan ölen zenci bir çocukla edebiyatı ahlakî olarak karşılaştırmış, böyle felaketler varken yoksul ülkelerde edebiyat ile uğraşmanın bir 'lüks' olduğunu açıkça söylemiş ve Üçüncü Dünya ülkelerinden yazarların edebiyatın lüks dediği zevklerinden temiz bir vicdan ile yararlanamayacaklarını imza edip, hakiki edebiyatı zengin ülkelerin uğraşı olarak gördüğünü"² belirtmiş. 17 Ağustos 1999'daki depremde yaşanan yıkımın üzerinden daha bir yıl bile geçmemişken bu kitap elinize geçtiğinde, sizler de aynı çizgide düşünmeye yatkın hissedebilirsiniz kendinizi ve ilk anda, depremden bir yıl kadar önce Ankara'da soyut "zaman" konusu üzerine konuşan ama bunu yaparken de kendi güncel projelerini anlatmayı ihmal etmeyen Any grubunu "*Tüketim Ekonomisinin Mimarı Söylemcileri*" olarak niteleyen Kuban'ı yerden göğe kadar haklı bulabilirsiniz.

Şevki Vanlı ise, Ankara'da toplanan *Anytime* Konferansı'nın hemen ardından yaptığı ve yine *Yapı* dergisi sayfalarında yer alan yorumunda, bir yandan Kuban'ınki de dahil ANY grubuna yöneltilen tüm eleştirilerin farkında olduğunu ima ederken, diğer yandan grubun hedef belli olmaksızın sınırları zorlama arayışını anlamlı karşılamak gerektiğini belirtiyor ve konferansın içeriğine ilişkin nihai değerlendirmesini ertelemeyi seçtiğini söylüyor. "*Çünkü,*" diyor "*pek çokları gibi dinlemeyi sevmiyor, arada düşünmek istiyorum... Seçimim okumadır. Sonra İngilizce'yi anlamıyor, tercümelere çok fazla güvenmiyorum; yayınları bekliyorum.*"³ Elinizdeki kitabın Vanlı ve onun gibi düşünener için 'güvenilir' bir yayın olduğunu umuyor ve konferansın hemen sonrasında mimarlık basınına da yansıyan eleştirîl ortamı aynı yoğunlukta ama bu sefer bildirilerin içeriğinden beslenen tartışmalarla yeniden alevlendirmesini bekliyoruz.

Konferans sunuşlarının ve tartışmaların Türkçe'ye aktarımı, kendi metinlerini Türkçe olarak yeniden üreten katılımcıların yanı sıra, Alev Erkmen, Elif Kendir, Fatih Tokatlı, Özlem Deniz ve Şebnem Ayık'ın çevirileri sayesinde gerçekleşti. Çevirileri bir araya getirirken, özellikle "zaman" izleşine ilişkin farklı kavramların Türkçeleştirilmesinde bir dil birliği sağlamaya özen gösterdik ve bunu yaparken, yabancı dillerden dilimize olduğu gibi aktarıldıklarında belki kulağımıza tanıdık ve kimi zaman birbirine çok yakın gelen bazı kavramlar arasındaki nüansları yakalayabilmek için Doğan Çoker'in *İngilizce-Türkçe Bilimsel ve Uygulayım Sal Terimler Sözlüğü*'ndeki önerilerden faydalandık.⁴ Tepe İnşaat'ın finansal katkılarıyla basılan kitabın sayfa düzeninde 2x4 grubunun İngilizce baskı için hazırladığı tasanım Büke Yayıncılık tarafından küçük değişikliklerle uygulandı; kapağı ise Fatih Öz tarafından Türkçe baskıya özel olarak hazırlandı.

"Zaman" izleşine çok-kültürlü ve çok-disiplinli geniş bir açılım sunan bu ilginç kitabı keyifle okuyacağınızı umuyoruz.